

сільськогосподарських підприємств не на користь їх працівників.

Отже, незважаючи на зростання заробітної плати у сільському господарстві, працівники сільськогосподарських підприємств одержують в якості оплати праці менше створеної ними вартості, тобто існує їх економічна експлуатація на рівні підприємства, та додатково вони експлуатуються економікою внаслідок нееквівалентних цін на продукцію сільського господарства.

Література.

1. Онегіна В.М. Гідна оплата праці – головний соціально-економічний імператив трансформацій / В.М. Онегіна : Трансформація сільського господарства та села : ювілейний збірник наук. статей / Заг. ред. Губені Ю.Е. – Л.: АНАУ, 2010. – С. 249 – 256.

2. Програма економічних реформ України на 2010-2014 рр. „Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава” [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.President.gov.ua/docs/Programa_reform_Final_1.pds

3. Статистична інформація [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

4. Статистичний щорічник «Сільське господарство України» за 2010 рік / Держ. ком. статистики України ; під заг. керівництвом Ю. М. Остапчука. – К., 2011. – 374 с.

5. Швабій К.І. Довгострокова тенденція розподілу доходів населення в Україні / К.І. Швабій // Фінанси України. – 2010. - №1. – С. 77 – 87.

ПРИЗНАКИ ЭКОНОМИЧЕСКИХ КРИЗИСОВ

***Мохмед Абдалазиз (Mohmad Abdalaziz), аспирант*,
Харьковский национальный технический университет
сельского хозяйства имени Петра Василенко***

В современных условиях нарастающей нестабильности для устойчивого роста предприятия необходимой является разработка антикризисных стратегий, которые обеспечили бы своевременные изменения в деятельности предприятия, его реакцию на проявления кризиса. Но кризисы не являются однородными по причинам, признакам, сферам и масштабам проявления. В связи с этим при

* Научный руководитель – Онегина В.М., д.э.н., профессор

разработке стратегии управления предприятием для условий кризиса должны быть учтены вид кризиса, его проявления и возможное влияние на функционирование сельскохозяйственного предприятия.

Исследования проявлений и природы экономических кризисов занимают существенное место в экономической науке и имеют многовековую историю.

Экономическая категория «кризис» происходит от греческого *kerisis* – решение, поворотный пункт, исход.

На основе изученных определений, экономические кризисы мы рассматриваем как значительное ухудшение состояния экономики или ее элемента (сферы, сектора, отрасли, предприятия). Кризис всей экономики проявляется в сокращении объемов производства, уменьшении доходов экономических субъектов, занятости ресурсов, снижении благосостояния общества.

Как показал анализ [1-3], несмотря на длительную историю разработки теории кризисов, в экономической науке не сформировался единый подход в обосновании источников возникновения кризисов. Теория кризисов стала составной частью теории цикличности, поэтому причины возникновения кризисов рассматриваются учеными и как причины циклического развития экономик. Но кризисы проявляются и в условиях нециклических колебаний.

В зависимости от того, с какими процессами в экономике связано возникновение кризиса, каковы его характер, продолжительность и глубина, Ю. Осипов выделяет три типа производственных кризисов [3, с. 213-215], и мы разделяем его точку зрения. Первый тип – конъюнктурный, которому соответствуют краткосрочные циклы (до пяти лет). Другой тип кризисов – кризисы воспроизводства, он является фазой среднесрочного цикла. Третий тип кризисов – кризис всего способа производства, ему соответствуют долгосрочные (40-60 лет) или большие циклы (длинные волны Н. Кондратьева).

Наряду с кризисами общеэкономическими возможны и кризисы отдельных сфер и отраслей экономики. К ним относятся промышленные, аграрные, энергетические, финансовые и другие. Признаками общеэкономического кризиса, как правило, называют: перепроизводство товаров по сравнению со спросом на него; существенное сокращение объемов производства, недогрузка производственных мощностей; падение, а в современных условиях – рост цен; ухудшения в денежно-кредитной и валютно-финансовой

сферах; банкрутство підприємств; біржовий крах; рост безробіття; скорочення реальної зарплатної плати; падіння норми прибутку; зниження благосостояння населення [1]. В цілому ж, вважаємо, скорочення об'ємів виробництва в економіці, що відображає падіння реального ВВП, є основним признаком загальногосподарського кризи, так як відображає зниження благосостояння суспільства.

Признаками фінансових кризисів є підвищення кредитних ресурсів, скорочення об'ємів кредитування, зростання рівня інфляції, криза неплатежів, скорочення депозитів і масове зняття коштів з банківських рахунків, банкрутство фінансово-кредитних установ, падіння валютного курсу і курсів цінних паперів; відтік капіталів з країни, зростання дефіциту державного бюджету і зовнішнього боргу.

Признаками галузевих кризисів, вважаємо, слід розглядати не тільки скорочення об'ємів виробництва, але, перш за все, скорочення доходів власників факторів виробництва, зайнятих в даній галузі, збитковий бізнес галузі, скорочення кількості зайнятих в ній. Лише зменшення об'ємів виробництва в галузі може супроводжуватися зростанням цін на її продукцію, збільшенням в ній факторних доходів, що не є стимулом до радикальних змін і повороту в розвитку, тому не є ключовим признаком галузевої кризи. Даний висновок ми можемо підтвердити на основі динаміки об'ємів виробництва і рентабельності в сільському господарстві в Україні в 2006–2010 роках (див. табл.).

Таблиця

Індекси ВВП, цін, продукції сільського господарства, рівень рентабельності с.-г. виробництва і фінансовий результат в сільському господарстві в Україні

Показатель	2006	2007	2008	2009	2010
Індекс реального ВВП, %	107,3	107,9	102,3	85,2	104,1
Індекс продукції с.-г. виробництва, %	102,5	93,5	117,1	98,2	98,5
Рентабельність с.-г. виробництва, %	2,8	15,6	13,4	13,8	21,1
Прибуток (збиток) від реалізації с.-г. продукції, млн. грн.	630	4169	5462	7120	12751

*Джерело: складено на основі даних Госкомстата України [4]

Как следует из приведенных данных, сокращение объемов производства в сельском хозяйстве в 2009 году по сравнению с падением ВВП было незначительным. Тяжелые погодные условия 2010 года также негативно отразились на объемах производства в сельском хозяйстве, но рентабельность производства в 2009–2010 годах в отрасли не снизилась, не ухудшились и финансовые результаты. Поэтому сокращение объемов производства в эти годы не является признаком кризиса в сельском хозяйстве.

Литература.

1. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / За ред. В.Д. Базидевича. – 7-ме вид., стер. – К.: Знання-Прес, 2008. – 719 с.
2. История экономических учений / под ред. В. Автономова, О. Ананьина, Н. Макашевой : учеб. пособие. – М. : ИНФРА-М, 2001. – 784 с.
3. Осипов Ю. М. Опыт философии хозяйства: хозяйство как феномен культуры и самоорганизующаяся система / Ю.М. Осипов. – М.: Изд-во МГУ, 1990. – 381 с.
4. Статистичний щорічник «Сільське господарство України» за 2010 рік / Держ. ком. статистики України; під заг. керівництвом Ю. М. Остапчука. – К., 2011. – 374 с.

ТРУДОВІ РЕСУРСИ В ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Богун О.В., студент,*

***Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Поняття «підприємництво» надзвичайно широке і містке. У ньому переплітається сукупність економічних, юридичних, політичних, історичних, моральних і психологічних відносин. Воно складалося протягом значного часу, змінюючись під впливом базисних і надбудовних інститутів, психології людей.

Елементами процесу виробництва є власне праця, предмети праці та засоби праці. У сукупності засоби та предмети праці становлять засоби виробництва

Система факторів виробництва, яка забезпечує перетворення речовин природи відповідно до потреб людей, створює матеріальні й

* Науковий керівник – Артеменко О.О., ст. викладач